

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет Економіки та менеджменту
/назва факультету/

Кафедра Психології
/назва кафедри/

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

Галина Ціх
Галина Ціх

(підпис) (прізвище та ініціали)

« 30 » серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диференційна психологія

/назва дисципліни/

галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
/шифр і назва галузі знань/
рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
/назва/
спеціальність 053 «Психологія»
/шифр і назва/
освітня програма «Психологія»
/назва/
спеціалізація
/назва/
вид дисципліни обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки
/обов'язкова/вибіркова/

Тернопіль – 2024 рік

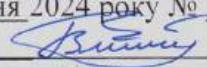
Робоча програма з навчальної дисципліни «Диференційна психологія»
(назва дисципліни)
 для студентів факультету економіки та менеджменту
(назва факультету)

Розробник:

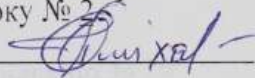
Доцент кафедри психології,
кандидат психологічних наук
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

 Ірина ПЕРІГ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні
 кафедри психології
(назва)

Протокол від «29» серпня 2024 року № 1
 Завідувач кафедри / Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та схвалена НМК
 факультету економіки та менеджменту
(назва)

Протокол від «30» серпня 2024 року № 2
 Секретар НМК / Оксана ПОТІХА /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма погоджена:

Спеціальність 053 «Психологія»
(шифр і назва)

освітня програма «Психологія»
(назва)

Завідувач випускової кафедри / Василь ВИШНЬОВСЬКИЙ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

Гарант освітньої програми / Ірина ПЕРІГ /
(підпис) (ініціали та прізвище)

1. Структура навчальної дисципліни

Показник	Всього годин	
	Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Кількість кредитів/годин	5/150	5/150
Аудиторні заняття, год.	54	14
Самостійна робота, год.	96	136
Аудиторні заняття		
- лекції, год.	36	8
- лабораторні, год.	-	-
- практичні заняття, год.	18	6
- семінарські, год.	-	-
Самостійна робота		
- підготовка до лабораторних (практичних, семінарських) занять	27	7
- опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції	24	84
- виконання контрольних завдань	-	-
- виконання індивідуальних завдань	-	-
- виконання курсових проєктів (робіт)	-	-
- підготовка та складання заліків, екзаменів, контрольних робіт, рефератів, есе, тестування	45	45
Екзамен		

Частка годин самостійної роботи студента:

- денна форма навчання - 64%;
- заочна (дистанційна) форма навчання - 91%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни є:

- озброїти студентів системою знань про індивідуальні, типологічні та групові відмінності між окремими індивідами та групами, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей, закономірності психічного варіювання;
- встановити закономірності виникнення і прояву індивідуальних відмінностей в психіці людини;
- сформувати у студентів досвід практичного застосування знань у повсякденному житті та в майбутній професійній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни:

- Розглянути психологічні відмінності різних вимірів індивідуальності: формально-динамічні, предметно-змістові та духовно-світоглядні;
- Розглянути відмінності (типологічні) між типами особистостей;
- Дослідити групові відмінності на рівні великих і малих груп (міжстатеві, міжрасові, міжетнічні, міжкультурні);
- Розробити теоретичні основи психодіагностичних досліджень;
- Вміти здійснювати диференційно-психологічний аналіз поведінки індивіда.

За результатами вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

- загальних:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

- фахових:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Лекційні заняття

№	Тема заняття та короткий зміст	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2		
1	Тема 1. Диференційна психологія як наука про індивідуальні відмінності 1. Предмет диференційної психології і завдання. 2. Становлення диференційної психології як галузі психологічної науки. 3. Методи диференційної психології.	2	
2	Тема 2. Особистість як центральна проблема диференційної психології 1. Особистість як соціокультурний рівень індивідуальності. 2. Змістовні ознаки особистості. 3. Структура особистості в психологічних теоріях. 4. Трьохвимірна структура особистості. 5. Біологічне дозрівання і психічний розвиток. 6. Визначальні фактори впливу на життєвий шлях особистості. 7. Типологія особистостей.	4	
3	Тема 3. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система 1. Джерела індивідуальних відмінностей. 2. Основні теорії індивідуальних відмінностей. 3. Людина як біосоціальний феномен. 4. Структура індивідуальності. 5. Я-концепція як основа життєвого стилю.	4	
4	Тема 4. Фізіологія та нейрофізіологія індивідуальних відмінностей 1. Індивідуальність людського мозку. 2. Загальні поняття про властивості нервової системи. 3. Проблема функціональної спеціалізації півкуль головного мозку, їх взаємодія. 4. Вікові аспекти розвитку властивостей нервової системи. 5. Часові фактори переробки інформації. 6. Пластичність і сенситивність центральної нервової системи в онтогенезі.	2	
5	Тема 5. Темперамент як властивість індивідуальності Проблема вивчення психодинамічних властивостей темпераменту. 1. Розвиток вчень про темперамент.	2	

	<p>2. Основні властивості та сучасні типології темпераменту.</p> <p>3. Фізіологічні основи темпераменту.</p> <p>4. Структура темпераменту в теорії В.М. Русалова.</p> <p>5. Вплив темпераменту на діяльність людини.</p>		
6	<p>Тема 6. Проблема типологічного вивчення характеру в диференційній психології</p> <p>1. Багатогранність людських характерів. Проблема типології характерів.</p> <p>2. Розробка типологічних підходів до вивчення характеру на рубежі 19 ст. (типології Е. Кречмера, В. Шелдона, К. Юнга).</p> <p>3. Сучасна типологія акцентуації у підлітків за А. Лічко.</p> <p>4. Типологія акцентуації дорослих людей за К. Леонгардом.</p> <p>5. Соціальна типологія характерів Е. Фрома.</p>	2	
7	<p>Тема 7. Здібності в структурі індивідуальності</p> <p>1. Проблема задатків, здібностей та інтелекту у диференційній психології.</p> <p>2. Загальні і спеціальні здібності.</p> <p>3. Структура здібностей.</p> <p>4. Відмінності у здібностях та їх природа.</p> <p>5. Онтогенетичні чинники розвитку обдарованості.</p> <p>6. Типи інтелектуальної обдарованості.</p> <p>7. Психічні механізми компетентності, таланту і мудрості.</p>	4	
8	<p>Тема 8. Індивідуальна специфіка психічних процесів в навчальній діяльності</p> <p>1. Індивідуалізація навчання.</p> <p>2. Научуваність як здатність до навчання.</p> <p>3. Індивідуальні параметри сприймання.</p> <p>4. Індивідуальні особливості уваги та пам'яті.</p> <p>5. Детермінація індивідуальної специфіки емоційних реакцій.</p>	2	
9	<p>Тема 9. Ментальні характеристики індивідуальності</p> <p>1. Стили прийому та переробки інформації.</p> <p>2. Спадковість і середовище у в детермінації інтелектуальних відмінностей.</p> <p>3. Джерела варіативності інтелекту.</p> <p>4. Критерії та ступені важкості розумової відсталості.</p>	2	
10	<p>Тема 10. Психологічні особливості міжстатевих відмінностей</p> <p>1. Стать у структурі індивідуальності.</p> <p>2. Теорії і концепції розвитку статевої ідентичності.</p> <p>3. Етапи розвитку статевої ідентичності.</p> <p>4. Еволюційна теорія статі В. А. Геодакяна.</p> <p>5. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса.</p>	2	
11	<p>Тема 11. Сильові особливості індивідуальності</p>	4	

	1. Взаємодія середовища і спадковості. 2. Індивідуальний стиль діяльності. 3. Загальна теорія стилю людини в концепції А.В. Лібіна. 4. Стилї і помилки батьківського виховання. 5. Стратегії і стилї спілкування. 6. Особистість у ситуації.		
12	Тема 12. Професійна диференціація особистостей 1. Людина і професія. 2. Професійний відбір та індивідуальні властивості. 3. Професійно значущі властивості особистості. 4. Професійні типології. 5. Взаємодія індивідного, особистісного і професійного розвитку як показник життєвої стратегії людини.	4	
13	Тема 13. Диференційне крос-культурне дослідження рас, націй, етносів 1. Детермінанти міжгрупових відмінностей. 2. Предмет диференційної крос-культурної психології. 3. Раси, нації, етноси у світлі крос-культурних досліджень. 4. Соціокультурна детермінація індивідуальних відмінностей.	2	
Усього годин:		36	10

3.2. Практичні заняття

№	Тема заняття	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	2	3	4
1	Тема 1. Диференційна психологія як наука про індивідуальні відмінності	2	1
2	Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система	2	1
3	Тема 3. Темперамент як властивість індивідуальності	2	1
4	Тема 4. Проблема типологічного вивчення характеру в диференційній психології	2	1
5	Тема 5. Здібності в структурі індивідуальності	2	
6	Тема 6. Індивідуальна специфіка психічних процесів	2	
7	Тема 7. Психологічні особливості міжстатевих відмінностей	2	1
8	Тема 8. Професійна диференціація особистостей	2	1
9	Тема 9. Диференційне крос-культурне дослідження рас, націй, етносів	2	
Усього годин:		18	6

3.3. Самостійна робота

№	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН

1	2	3	4
1	Підготовка до практичних занять та опрацювання лекційного матеріалу	36	10
2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювання окремих розділів програми, які не виносяться на лекції: 2. Історія розвитку вітчизняної диференційної психології. 3. Донауковий рівень розвитку психології індивідуальних відмінностей. 4. Наукові передумови виникнення диференціальної психології 5. Диференційна когнітологія. 6. Диференційна психологія здібностей. 7. Сутність інтелекту як психічної реальності. 8. Когнітивні стилі як детермінанти індивідуальних відмінностей. 9. Диференційна специфіка феномену креативності. 10. Індивідуальні відмінності в психологічних теоріях. 11. Індивідуальна специфіка вольових процесів. 12. Психологічна характеристика відмінностей учнів в учінні. 13. Поняття про диференційну психологію навчання. 14. Психологія праці та диференційна психологія. 15. Системна психофізіологія – новий погляд на природу індивідуальності. 	39	117
3	Підготовка та складання екзамену, тестування - Модуль №1 - Модуль №2 - Екзамен	63	63
Усього годин:		138	190

4. Критерії оцінювання результатів навчання студентів

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен

Модуль 1			Модуль 2			Підсумковий контроль		Разом з дисципліни
Аудиторна та самостійна			Аудиторна та самостійна робота					
Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний курс (тестування)	Практична робота		Теоретичний	10	
20	18		20	17				
Лекції	Вид робіт	Бал	Лекції	Вид робіт	Бал			
Лекція №1	Практичне заняття №1	2	Лекція №10	Практичне заняття №10	2			
Лекція №2	Практичне заняття №2	2	Лекція №11	Практичне заняття №11	2			
Лекція №3	Практичне заняття №3	2	Лекція №12	Практичне заняття №12	2			
Лекція №4	Практичне заняття №4	2	Лекція №13	Практичне заняття №13	2			
Лекція №5	Практичне заняття №5	2	Лекція №14	Практичне заняття №14	2			
Лекція №6	Практичне заняття №6	2	Лекція №15	Практичне заняття №15	2			
Лекція №7	Практичне заняття №7	2	Лекція №16	Практичне заняття №16	2			
Лекція №8	Практичне заняття №8	2	Лекція №17	Практичне заняття №17	2			
Лекція №9	Практичне заняття №9	2	Лекція №18	Практичне заняття №18	1			

5. Навчально-методичне забезпечення

Методичні рекомендації до вивчення курсу «Диференційна психологія».
Дистанційний курс ID 1574 «Диференціальна психологія». Режим доступу:
<https://dl.tntu.edu.ua/tools/index.php>

Література

Основна

1. Галян О.І. Практикум з диференційної психології. Дрогобич : ДДПУ, 2020. 46 с.
2. Диференційна психологія. Видання 2-ге, перероблене і доповнене: підручник/ за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 572 с.
3. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
4. Палій А. А. Диференціальна психологія. Київ : Акадевидав, 2010. 954 с.
5. Романовська Л.І., Подкоритова Л.О. Диференційна психологія: Навч. посіб. Львів: “Новий Світ 2000”, 2020. 236 с.
6. Туриніна О.Л., Варлакова Є.О. Диференціальна психологія. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.
7. Харченко С. В. Диференціальна психологія : навч. посіб. Х. : ХНУВС, 2012. 304 с.

Додаткова

1. Василенко Л., Савчин М. Вікова психологія : навч. посіб 5-те вид. перероб. і допов. Київ : Академія. 2021. 376 с.
2. Галян О. Диференційна психологія: методичні рекомендації до семінарських занять для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності ”Психологія”. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. 62 с.
3. Міщиха Л.П. «Креативність через призму міжстатевих відмінностей». Virtus, 2017. №16.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/28860/1/%D0%92%D1%96%D1%80%D1%82%D1%83%D1%81%20%2816.09.2017%29.pdf>.
4. Москалець В. П. Психологія особистості [текст] підручник, 3-те вид., перероб., доповн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 364 с.
5. Паскевська Ю.А. Диференційна психологія: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 80с.
6. Тесленко М., Перетяцько Л. Особливості емоційної спрямованості представників соціо- та технономічних професій. Психологія особистості. Київ Полтава, №2(18). 2020. С. 140–151.
7. Courth L. · Differential psychology: a study of individual differences. Iowa: Kendall Hunt Publishing Company, 2019. 258 p.

7. Інформаційні ресурси

1. Сторінка курсу в A-Tutor, ID:1574. URL: <https://dl.tntu.edu.ua/tools/index.php>
2. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія. 2018. https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya
3. Палій А. А. Диференціальна психологія. К.: Академвидав, 2010. 429 с. http://pidruchniki.com/1584072030228/psihologiya/diferentsialna_psiholog
4. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України. Наказ: МОН України від 22.05.2018 № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text>

8. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни

№	Зміст внесених змін (доповнень)	Дата і № протоколу засідання кафедри	Примітки